

Oktatási segédanyag 2.

Munkavédelmi oktatás megtervezése, tematika összeállítása, oktatások megszervezése

A Munkavédelmi Törvény 55. § alapján minden munkáltató köteles munkavállalói számára munkába álláskor, munkahely vagy munkakör megváltozásakor, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek változásakor, munkaeszköz átalakításakor vagy új munkaeszköz üzembe helyezéséskor, új technológia bevezetéséskor munkavédelmi oktatást tartani. Az oktatást a rendes munkaidőben kell megtartani, és bizonyos meghatározott időszakonként - a megváltozott vagy új kockázatokat, megelőzési **intézkedéseket** is figyelembe véve - meg kell ismételni. Az oktatás lehet előzetes, ismétlődő és rend-kívüli.

A munkáltatónak oktatás keretében gondoskodnia kell arról, hogy a munkavállaló:

- a) munkába álláskor,
- b) munkahely vagy munkakör megváltozásakor, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek változásakor,
- c) munkaeszköz átalakításakor vagy új munkaeszköz üzembe helyezéséskor,
- d) új technológia bevezetéséskor

A munkavédelmi oktatás során feladata a munkáltatónak, hogy a munkavállaló elsajátítsa és a foglalkoztatás teljes időtartama alatt rendelkezzen az egészséget nem veszélyeztető és **biztonságos** munkavégzés elméleti és gyakorlati ismereteivel, megismerje a szükséges szabályokat, utasításokat és információkat.

Az oktatást rendes munkaidőben kell megtartani, és szükség esetén időszakonként - a **megváltozott** vagy új kockázatokat, megelőzési intézkedéseket is figyelembe véve - meg kell ismételni. Az oktatás elvégzését a tematika megjelölésével és a résztvevők aláírásával ellátva írásban kell rögzíteni.

Az előírt ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható.

Az oktatás zárásaként ezért a munkáltatónak meg kell győződnie arról, hogy a szükséges **elméleti** és gyakorlati ismeretek birtokában van-e az oktatott személy. Az ellenőrzés történhet visszakérdezéssel vagy az oktatott munkavédelmi szakanyag főbb részeiből történő **beszámoltatással**.

A munkavédelmi törvény alapelvei szinten rögzíti a munkáltató felelősségét azért, hogy minden munkavállaló – az általa értett nyelven– megismerje az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés reá vonatkozó szabályait. Ez az előírás is a munkáltató költségét terheli.

A munkavédelmi törvény a munkavédelmi oktatásra nem ír elő kötelező módszert, annak **tartalmai** és formai meghatározását a munkáltató hatáskörébe utalja. Fontos kiemelni azonban a törvény azon rendelkezéseit, amelyek behatárolják a munkáltató mozgásterét. A törvény tételes rendelkezéseiből következik a követelmény, hogy:

- a munkavédelmi oktatást a munkavégzés megkezdése előtt kell megtartani,
- a munkavédelmi oktatás anyagát elméleti és gyakorlati ismeretekből kell összeállítani,

- a munkavédelmi oktatás anyagának elsajátításáról a munkáltatónak meg kell győződnie,

A munkavédelmi oktatást elő kell készíteni. Az előkészület egyik legfontosabb mozzanata az oktatandó anyag megtervezése, az oktatási tematika összeállítása és az oktatással megbízott személyek megfelelő felkészítése.

Az előzetes munkavédelmi oktatás tulajdonképpen ismerkedés a munkavédelmi **követelmények** rendszerével, a munkahelyen fellépő lehetséges veszélyekkel és veszélyhelyzetekkel, a védekezési módokkal, az alapvető munkavédelmi előírásokkal és magatartási **szabályokkal**.

Ezeket az ismereteket nem elég a munkavállalónak megismerni, hanem el kell azokat **sajátítani**, mégpedig úgy, hogy a gyakorlatban alkalmazni is tudja azokat. Veszélyhelyzetben megfelelően tudjon viselkedni és megfelelően tudjon védekezni. A törvény szigorú **követelményét** csak akkor lehet teljesíteni, ha a munkavállalóval megismertetik a munkája során érvényesítendő munkavédelmi előírásokat, azok alkalmazási módjait és be is gyakoroltatják a lehetséges cselekvési, magatartási szabályokat.

Célszerű az előzetes munkavédelmi oktatás anyagát két részre osztani és az oktatást ennek megfelelően két részben megtartani.

Az első részben az elméleti, a második részben a gyakorlati ismeretekre kell a hangsúlyt helyezni.

Az előzetes elméleti oktatás tematikájának összeállításánál két szempontra kell ügyelni. Az egyik az, hogy az oktatandó ismeretanyag fogja át a munkavédelemmel kapcsolatos általános, minden munkahelyen szükséges ismereteket, a másik szempont, hogy részletesen és kellő mélységben tartalmazza azokat a **foglalkoztatási** szabályokat, műszaki előírásokat, amelyek ismerete szükséges ahhoz, hogy a munkavállaló biztonságosan végezhesse munkáját. Ezt az ismeretanyagot nem szabad a munkavállaló kizárólagos munkavégzésére korlátozni, az **ismeret anyagnak** át kell fognia mindazokat a területeket, amelyekkel a munkavállaló **érintkezésbe** kerülhet (pl. raktár helyiségek, előkészítő helyiségek, közlekedési útvonalak stb.)

Az előzetes elméleti oktatás során szükséges kitérni a munkavállaló kötelelességeire. Meg kell ismertetni a munkavállalót a munkavédelmi törvény reá vonatkozó rendelkezéseivel. Először is tudatosítani kell a munkavállalóval, hogy a munkavédelmi oktatáson való részvétele és az oktatott anyag elsajátítása és alkalmazása számára kötelező, annak hiányában nem végezhet semmiféle munkát.

Tudnia kell, hogy:

- Munkahelyén csak a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban jelenhet meg és végezhet munkát, és hogy mit jelent a munkavégzésre alkalmas állapot (egészséges és kipihent, alkoholtól, mindenféle kábító hatású szertől- és gyógyszertől mentes állapotot)
- Csak az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munka végzésére vonatkozó szabályok megtartásával végezhet munkát (természetesen ismertetni kell ezeket a szabályokat),
- Köteles a rendelkezésére bocsátott munkaeszköz biztonságos állapotáról a tőle elvárható

módon meggyőződni, azt rendeltetésének megfelelően és a munkáltató utasítása szerint **használni**, a számára meghatározott karbantartási feladatokat elvégezni (ismertetni kell azt is, hogy mi a munkáltató elvárása a munkaeszköz ellenőrzésére, karbantartására vonatkozóan, és hogy mi minősül rendeltetésszerű használatnak)

- Köteles az egyéni védőeszközt rendeltetésének megfelelően használni és a tőle elvárható tisztításáról gondoskodni (ki biztosítja a védőeszközt, hogyan kell azt használni, milyen módon kell tisztítani és tárolni, ha a védelemre alkalmatlanná vált a munkáltató köteles leselejtezni),

- Köteles a munkavégzéshez az egészséget és a testi épséget nem veszélyeztető ruházatot viselni (el kell mondani, hogy milyen legyen az a ruházat, pl. testhez simuló),

- Köteles munkaterületén a fegyelmet, a rendet és a tisztaságot megtartani,

- Köteles a részére előírt orvosi – meghatározott körben pályaalkalmassági – vizsgálaton részt venni,

- Önkényesen nem kapcsolhatja ki, nem távolíthatja el és nem alakíthatja át a biztonsági **berendezéseket**,

- Ha veszélyt jelentő rendellenességet vagy üzemzavart tapasztal, köteles azt a tőle elvárható módon megszüntetni, vagy ha erre nem képes, akkor erre intézkedést kérni a felettesétől,

- A balesetét, sérülését vagy rosszulletét azonnal jelenteni köteles felettesének. (Ez a **kötelezettség** más személy balesete, rosszullete, sérülése esetén is érvényesülő kötelezettség).

Az ismétlődő munkavédelmi oktatás

Az ismétlődő munkavédelmi oktatás gyakoriságát a munkakör és a munkahely **veszélyességére**, a védekezés bonyolultságára, az érintett munkavállalók előképzettségére és képességére, illetőleg a munkavédelmi ismeretek nehézségi fokára figyelemmel célszerű meghatározni. Az ismétlődő munkavédelmi oktatás tematikája akkor felel meg a törvényi előírásoknak, ha az oktatás alkalmas

- Az előző oktatás során megszerzett elméleti és gyakorlati munkavédelmi ismeretek **felelevenítésére**,

- A munkáltatónál vagy a szakmában bekövetkezett munkabalesetek és foglalkozási **megbetegedések tanulságainak** levonására,

- A munkavédelmi **követelmény rendszerben** bekövetkezett változások megismertetésére,

- A védőberendezésekben és az egyéni védőeszközökben bekövetkezett változások **megismertetésére**.

Rendkívüli munkavédelmi oktatás

A rendkívüli munkavédelmi oktatás megtartását jogszabály tételes oktatási kötelezettségként nem írja elő. A rendkívüli munkavédelmi oktatás célja, hogy tanulságos

eseményhez **kötődően** (pl.: egy súlyos munkabaleset, rendkívüli esemény, üzemzavar, kvázi baleset) alkalmat **biztosítson** a megelőzési kérdéseinek, tanulságainak megbeszélésére. Indokolhatja az ilyen **oktatás** megtartását egy átfogó hatósági ellenőrzésből levonható tanulságok elemző megtárgyalása.

A rendkívüli oktatás keretében ismertetni kell a bekövetkezett esemény okait, a hasonló esetek megelőzésének lehetőségeit, a megtett intézkedéseket. Az oktatás során célszerű a **munkavállalók** véleményét kikérni arról, hogyan látják az esemény bekövetkezésének oksági **láncolatát**, elegendőnek érzik-e a megelőzés érdekében tett intézkedéseket és ezek hatékonyságát.

A munkavédelmi oktatásról nyilvántartása

A munkavédelmi oktatásról nyilvántartást kell vezetni, mert csak azzal tudja a munkáltató **kétséget** kizáróan igazolni, hogy a munkavállalót mire és mikor oktatta. A nyilvántartásra nem ír elő a törvény alaki kényszert, azt a munkáltató szabadon meghatározhatja. A nyilvántartásnak azonban tartalmaznia kell legalább

- az oktatás helyét és időpontját,
- az oktatáson résztvevő munkavállaló nevét, munkakörét és aláírását,
- az oktatást végző nevét, munkakörét és aláírását,
- az oktatás jellegét (előzetes, ismétlődő, rendkívüli),
- az oktatás tárgyát, az oktatott anyag felsorolását,
- a visszakerdezés tényét és eredményét.

Az oktatási tematika

Az Mvt. tételes kötelezettségként nem nevesíti az oktatási tematika készítésének **kötelezettségét**. A tematika készítését az a munkavédelmi szemlélet indokolja, hogy utólag is (pl. egy baleset esetében) megállapítható legyen, az oktatások keretében ténylegesen milyen témák kerültek ismertetésre.

Megjegyezzük, hogy az Mvt. egyes végrehajtási szabályai oktatási tematika készítés **kötelezettségét határoznak** meg

Az **előzetes** oktatási anyag javasolt tematikája

1. A munkát végzők munkavédelmet érintő jogai és kötelességei a munkavédelmi szabályzat szerint.
2. A munkavédelem területei munkabiztonság, munkaegészségügy.
3. A biztonságos munkavégzés személyi feltételei, a biztonságos munkavégzés tárgyi feltételei
4. A munkavállalókra vonatkozó alapvető munkavédelmi követelmények.
5. A biztonságos közlekedés, közlekedési utak, biztonsági, rendelkezőjelek
6. A munkavégzés során előforduló veszélyforrásokigénybevétel ártalmak, az ellenük való védekezés módja.

7. Gépek, berendezések, eszközök veszélyforrásai, biztonságos használata.
8. Elektromos készülékek, berendezések veszélyforrásai, biztonságos használat.
9. A kézi anyagmozgatás alapvető szabályai, teheremelési normák
10. Tárolás raktározás biztonsági előírásai.
11. A gépi anyagmozgatás alapvető szabályai.
12. Létrák biztonságos használata.
13. Veszélyes anyagok kezelése, tárolása, hulladékkezelés. Veszély szimbólumok, biztonsági adatlap.
14. Képernyős munkahely kialakítása, a képernyő előtt végzett munka egészségvédelme.
15. Egyéni védőeszközök.
16. Higiénés előírások.
17. Munkabaleset fogalma, bejelentése, kivizsgálása
18. Baleset, sérülés bekövetkeztekor a magatartási szabályok.
19. Alapvető **elsősegély nyújtási** ismeretek.
20. Kvázi baleset.
21. Dohányzás.
22. A munkavédelmi előírások megszegésének jogkövetkezményei.

Az állattenyésztésben dolgozók javasolt munkavédelmi oktatási tematikája

- állatgondozás, tenyésztés, általános előírások
- baleset, sérülés, (kvázi baleset) jelentési kötelezettség
- éles, szűrő, vágó eszközök használata,
- fertőzésveszély, elhárítási szabályok
- higiénés előírások, sterilizálás, fertőtlenítés
- orvosi vizsgálatok rendje
- alapvető **elsősegély nyújtási** ismeretek
- a dolgozók munkavédelmet érintő jogai és kötelességei
- teheremelési normák
- terhes nők és fiatalok foglalkoztatási szabályai
- védő öltözet, védőeszközök használata
- veszélyes hulladék gyűjtésének szabályai
- éghető gyúlékony anyagok tárolása (alom)
- elektromos berendezések kezelése, szerelése
- hőfejlesztő elektromos készülékek használata
- hordozható tűzoltó készülékek használata
- tűzjelzés lehetősége, módja, tűz esetén tanúsítandó magatartás
- tűzveszélyes folyadékok használatának tiltása

Az oktatást végzők kiválasztása

A munkavédelmi oktatás és az ezzel kapcsolatos feladatok nem minősülnek munkavédelmi szaktevékenységnek. Ennek ellenére a gyakorlat azt mutatja, hogy az elméleti oktatás akkor szakszerűbb és eredményesebb, ha a munkáltató a munkavédelmi oktatással kapcsolatos **feladatokba** az általa kijelölt saját vagy szerződéses szolgáltatás keretében együttműködő munka-védelmi szakképzettségű szakemberét bevonja. A gyakorlati munkavédelmi oktatás akkor éri el a célját, ha azt a munkafolyamatokat, a kapcsolódó munkavédelmi szabályokat jól ismerő, gyakorlott szakember végzi.